

ULYSSES

Første udgave af denne bog blev udgivet 2019 med seks grafiske værker af Helle Frøsig.
Udgivelsen blev støttet af Konsul George og Hustru Emma Jorck's Fond og VELUX FONDEN.
Nærværende anden udgave udkommer i hundredåret for originalen. Den er støttet af

Aage og Johanne Louis-Hansens Fond

VELUX FONDEN

Kirsten Ahm

Niels Krag

James Joyce

ULYSSES

På dansk ved Bent Wiberg og Jens Feilberg . Illustreret af Niels Krag

FORLAGET VANDKUNSTEN 2022

James Joyce: Ulysses, 2. udgave 1. oplag, er oversat efter *Ulysses*, Odyssey Press, 1939,
af Bent Wiberg og Jens Feilberg og illustreret af Niels Krag

Noterne er udarbejdet af Jens Feilberg på grundlag af Bent Wibergs forarbejder
og med hjælp fra Inger Rønne og Birgitte Feilberg

Ulysses er tilrettelagt og sat med skriften Lexicon af Carl-H. K. Zakrisson og Tod Alan Spoerl,
reproduceret og trykt på Munken Lynx 120 gram af Tarm Bogtryk og indbundet af
Centrum i Randers

Copyright © 2019, 2022 by Bent Wiberg, Jens Feilberg, Niels Krag og Forlaget Vandkunsten,
Funkiavej 45, dk-2300 København S. Telefon +45 5050 1474

www.forlagetvandkunsten.dk
info@forlagetvandkunsten.dk

ISBN 978-87-7695-672-1

Denne bog er trykt i et oplag på 1.000 eksemplarer, hvoraf dette har nummer

Forord

Grundlaget for oversættelsen af James Joyce's Ulysses er 1939-udgaven, Odessey Press Edition, som gengivet i Alma Classics, Ulysses, med noter af Sam Slote, 2012. Klare fejl i 1939-teksten er rettet. Tekstens opstilling er tilstræbt at være i overensstemmelse med 1939-udgaven.

Teksten er oversat af Bent Wiberg indtil slutningen af kapitel 15. Resten af teksten er oversat af Jens Feilberg i samarbejde med Inger Rønne. Jens Feilberg har stået for den nødvendige koordination af oversættelserne. Noterne er udarbejdet af Jens Feilberg på grundlag af Bent Wibergs Nøgle til James Joyces Ulysses, 2004, i samarbejde med Inger Rønne. Jens Feilberg vil gerne takke Inger Rønne for et fortræffeligt samarbejde om hans del af oversættelsen og om noterne. Inger har også udluget mange trykfejl og misforståelser. Uden hendes bistand ville det have været vanskeligt at komme til vejs ende. Også en meget stor tak til Birgitte Feilberg der har gennemgået noterne og er kommet med mange gode forslag.

Den foreliggende udgave af oversættelsen med Niels Krag's tegninger er tekstmæssigt uændret, dog er nogle trykfejl rettet. Opsætningen er ændret således at der er to sider fra førsteudgaven på hver side af den foreliggende udgave. De oprindelige sidetal er overført.

København, i november 2022

Jens Feilberg

Tak til Kirsten Ahm for højtlesning og diskussioner om Ulysses gennem de seneste fem år. Tak til Poul Holm Bangsgaard for opmuntring og for at have delt sin store viden om James Joyce's forfatterskab.

Niels Krag

Indhold

I

KAPITEL 1 – 15
2 – 42
3 – 60

II

KAPITEL 4 – 93
5 – 113
6 – 137
7 – 177
8 – 221
9 – 267
10 – 327
11 – 375
12 – 425
13 – 503
14 – 553
15 – 619

III

KAPITEL 16 – 821
17 – 894
18 – 990

Anvendt litteratur med angivelse af forkortelser . Bemærkninger til noterne . Mål og Vægt mv. . Kapiteloversigt

APPENDIX De vigtigste helgener

1

Værdigt kom trinde Buck¹ Mulligan op fra trappen, bærende en skål med sæbe på hvilken et spejl og en kniv lå over kors. En gul slåbrok, løsthængende, bølgede let efter ham i den milde morgenluft. Han holdt skålen i vejret og intonerede:

– *Introibo ad altare Dei.*²

Han standsede, spejdede ned ad den mørke vindeltrappe og kaldte med grov røst:

– Kom op, Kinch. Kom op, du frygtsomme³ jesuit!

Højtideligt gik han frem og besteg det runde kanonleje. Han gjorde omkring og velsignede alvorligt tre gange tårnet, det omliggende land og de vågnende bjerge. Dernæst, idet han fik øje på Stephen Dedalus, bøjede han sig imod ham og slog hastige kors i luften mens han lod det gurgle i halsen og virrede med hovedet. Stephen Dedalus, misfornøjet og søvnig, hvilede armene på det øverste af trappelænet og så koldt på det rystende, gurglende ansigt der velsignede ham, hesteagtigt langt, og på det lyse ukronragede hår der var året og havde lød som blegt egeved.

Buck Mulligan kiggede et øjeblik under spejlet og dækkede derefter behændigt skålen.

– Hjem til kasernen! sagde han strengt.

I prædikertone tilføjede han:

– Thi dette, oh inderligt elskede, er den ægte christine⁴: Legeme og sjæl og blod og vunder. Langsom musik, tak. Luk øjnene, kæreste. Et øjeblik. En smule besvær med disse hvide blodlegemer. Stille, alle.

1. Buck: Mulligans tilnavn. Betyder bl.a. buk, ungt handyr, ung mand eller flot fyr.

2. Introibo ad altare Dei: (lat.) Jeg vil træde frem for Herrens alter. Fra den katolske messes indledende såkaldte trinbøn hvis første linje er hentet fra Salme 43, 4: "Så kan jeg komme til Guds alter ...".

3. frygtsomme: O.t. "fearful" som på engelsk kan betyde såvel frygtsom som frygtelig.

4. christine: Mulligans betegnelse for eucharistien (nadveren).

Han skævede op og afgav et langt, dæmpet fløjtesignal, holdt derpå inde en stund i betaget agtpågivenhed. Guldpunkter glimtede hist og her fra hans regelmæssige, hvide tænder. Chrysostomos⁵. To stærke, skingre fløjt svarede gennem stilheden.

– Tak, gamle ven, råbte han hurtigt. Det er udmærket. Luk bare for strømmen.

Han sprang ned fra kanonlejet og så alvorligt på sin iagt-tager mens han samlede slåbrokkens løse folder om benene. Det fyldige, overskyggede ansigt og mutte, ovale kæbeparti mindede om en prælat, en kunstens velynder i middelalderen. Et venligt smil brød roligt frem på hans læber.

– Hvor komisk, sagde han muntert. Dit absurde navn, en gammel græker⁶.

Venskabeligt spøgende pegede han ad ham og gik hen til brystværnet, stadigt leende. Stephen Dedalus trådte helt op, fulgte ham modløst halvvejs op og satte sig ned på kanten af kanonlejet hvorfra han blev ved at iagttage ham da han stillede spejlet på brystværnet, dyppede kosten i skålen og indsæbede kinder og hals.

Buck Mulligans muntre stemme fortsatte.

– Mit navn er også absurd: Malachi⁷ Mulligan, to daktyler.⁸ Men det har en hellensk klang, ikke? Dansende og solrigt som bukken selv. Vi må til Athen. Tager du med hvis jeg kan få min tante til at hoste op med tyve krus?

Han lagde kosten til side, lo henrykt og udbrød:

– Tager han med? Den radmagre jesuit.

Han holdt inde og begyndte at barbere sig med omhu.

5. Chrysostomos: (gr.) Gyldenmund. Tilnavn til veltalende personer, herunder den græske kirkefader Johannes af Antiochia (ca. 347-407). Denne er omtalt af Dante i Paradiset, XII, 136-37.

6. en gammel græker: Atheneren Dedalos eller Daidalos, en græsk sagnfigur der konstruerede en kunstig ko til brug for Minos' dronning Pasiphaë der ønskede samleje med en hvid tyr. Afkommet blev Minotauros med tyrehovede og menneskekrop. Daidalos byggede også labyrinten på Kreta hvor Minotauros blev spærret inde. Daidalos og hans søn, Ikaros, blev senere spærret inde i labyrinten hvorfra de undslap ved at flyve med vinger som Daidalos byggede med fjer og voks. Ikaros fløj for tæt på solen hvorved vingerne smeltede, således at han styrtede i havet, mens Daidalos reddede sig.

7. Malachi: Malakias ("mit sendebud" eller "min engel") er en af de små profeter i det Gl. Testamente. Malachias profeterede bl.a. at Gud vil "sende Elias til jer, før Herrens dag kommer", Malakias' Bog 3, 23.

8. daktyler: En daktyl er en versfod med en trykstærk og to tryksvage stavelser.

– Sig mig en ting, sagde Stephen roligt.

– Gerne, du kære! Hvad er der?

– Hvor længe skal Haines blive boende her i tårnet?

Buck Mulligan viste en raget kind over sin højre skulder.

– Ja, han er ved Gud rædselsfuld? sagde han ligeud. En tung højtidelig englænder. Han synes ikke du er en gentleman. Ved Gud, disse satans englændere. Er ved at sprække af penge og dårlig fordøjelse. Fordi han kommer fra Oxford. Du ved selv, Dedalus, at du har det virkelige Oxfordvæsen. Dig kan han ikke greje. Oh, mit navn til dig er det bedste: Kinch, knivsbladet.

Han barberede hagen forsigtigt.

– Han fablede hele natten om en sort panter, sagde Stephen. Hvor er hans geværkasse?

– Staklen er sindssyg, sagde Mulligan. Blev du bange?

– Det blev jeg, sagde Stephen med energi og voksende frygt. Herude i mørket med et menneske jeg ikke kender, der klager sig og fabler om at skyde en sort panter. Du har reddet mennesker fra at drukne. Men jeg er ingen helt. Hvis han bliver her, forsvinder jeg.

Buck Mulligan så bistert på rageknivens skum. Han hoppede ned fra sit ophøjede stade og begyndte hastigt at lede i sine bukselommer.

– Fandens osse! udbrød han med tykt mæle.

Han kom hen til kanonplatformen, stak en hånd i Stephens brystlomme og sagde:

– Lån mig din lommeklud, så jeg kan tørre kniven af.

Stephen lod ham trække et krøllet, snavset lommestørklæde frem og holde det op i et hjørne til beskuelse. Buck Mulligan tørrede omhyggeligt knivsbladet i det. Han kiggede vedholdende på lommestørklædet og sagde så:

– Bardens⁹ lommeklud. En ny kunstfarve for vore irske poeter: snotgrønt. Man kan næsten smage det, ikke?

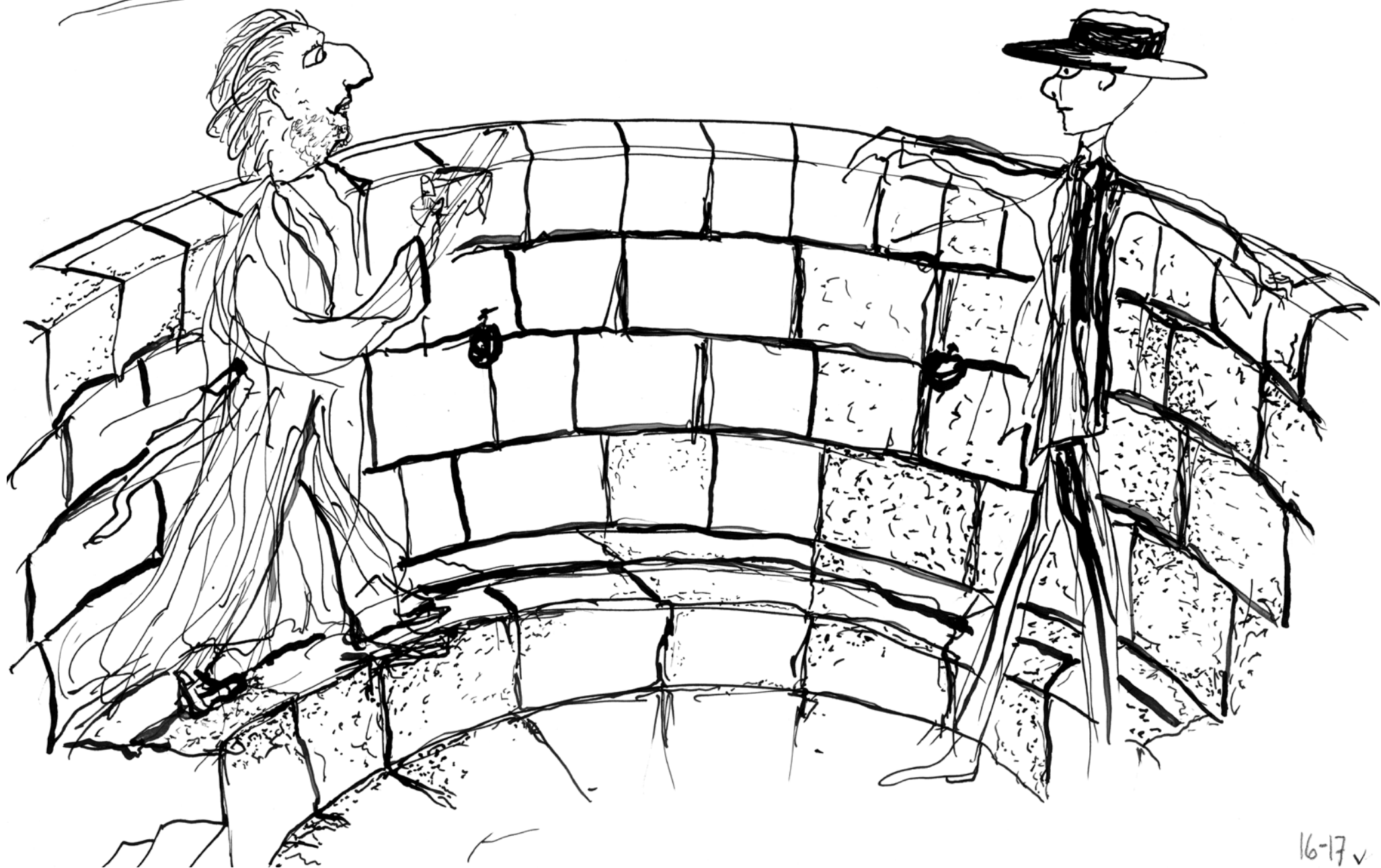
Han steg igen op til brystværnet og stirrede ud over Dublin-bugten mens det lyse egevedsblege hår rørtet let af vinden.

– Gud, sagde han roligt. Er havet ikke, som Algy¹⁰ siger, en stor, mild moder? Det snotgrønne hav. Det skrotumstrammen-

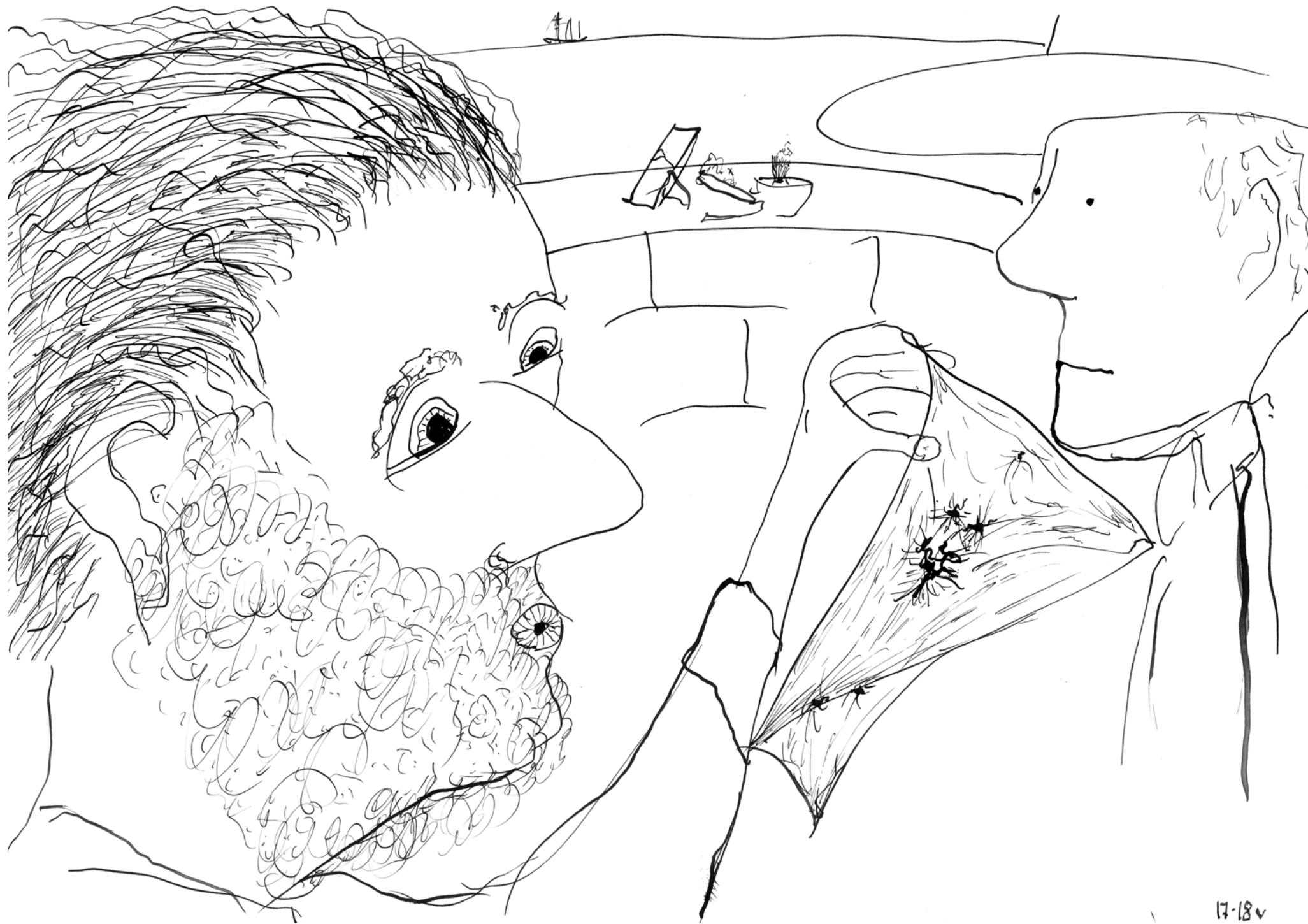
9. Bardens: Skjaldens (En Skjald er en digter og sanger i tidlig middelalder – og i det 18.-19. århundrede).

10. Algy: Algernon Charles Swinburne, eng. digter (1837-1909). Skrev i *The Triumph of Time*: "I will go back to the great sweet mother/ Mother and lover of men, the sea".

111 A

16-17 v

17-18v

de¹¹ hav. *Epi oinopa ponton*¹². Åh, Dedalus, grækerne. Jeg må lære dig græsk. Du skal læse dem på originalsproget. *Thalatta! Thalatta!*¹³ Hun er vor store, milde moder. Kom og se.

Stephen rejste sig og gik over til brystværnet. Han lænede sig mod det og så ned på vandet og på postbåden der netop stod ud fra Kingstowns¹⁴ havneindløb.

– Vor mægtige moder, sagde Buck Mulligan.

Han vendte brat sine grå, forskende øjne fra havet til Stephens ansigt.

– Min tante tror du slog din moder ihjel, sagde han. Det er derfor hun ikke vil have, jeg kommer sammen med dig.

– Nogen slog hende ihjel, sagde Stephen dystert.

– Du kunne s’gu da godt have knælet, Kinch, da din døende moder bad dig om det, sagde Buck Mulligan. Jeg er lige så hævet over den slags som dig. Men at tænke på at din mor med sine sidste åndedrag bad dig om at knæle ned og bede for hende. Og du afslog. Der er noget uhyggeligt ved dig ...

Han tav og sæbede med let hånd den anden kind ind igen.

Et overbærende smil krusede hans læber.

– Men en herlig skuespiller, mumlede han. Kinch, den herligste skuespiller af dem alle sammen.

Han barberede sig jævnt og med omhu, stille, alvorligt.

Med den ene albue støttet på den ru granit lagde Stephen håndfladen mod panden og stirrede på sit sorte, blankslidte jakkeærmes flossede kant. Smerte der endnu ikke var kærlighedens smerte, gnavede i hans hjerte. Tavs, i en drøm var hun kommet til ham efter sin død; hyllet i løse, brune ligklæder havde hendes udtærede legeme udsendt en duft af voks og rosentræ, hendes ånde, rettet mod ham, stum, bebrejdende, en svag duft af fugtig aske. Hen over den luvslidte kant på manchetten så han havet der blev hyldet som en stor, mild moder af den velnærede stemme ved hans side. Bugtens og himmelrandens ring omsluttende en matgrøn væskemasse. En hvid porcelænsskål havde stået ved hendes dødsleje og omsluttet

11. skrotumstrammende: Scrotum er pungen med testiklerne.

12. *Epi oinopa ponton*: (gr.) Henover det vinmørke hav. Det er en fast beskrivelse af havet hos Homer.

13. *Thalatta! Thalatta!*: (gr.) Havet! Havet! Berømt fra den græske forfatter Xenofons *Anabasis* der fortæller om en græsk hær der efter lange kampe i Persien nåede frem til Sortehavskysten. Ved synet af havet udbød soldaterne “*Thalatta! Thalatta!*” i glæden over at se hav.

14. Martellostårnet ligger lidt syd for havnen i Kingstown, i dag Dun Laoghaire.

den grønne, tyktflydende galde som hun i anfald af voldsomt stønnende brækninger havde fravristet sin rådnende lever.

Buck Mulligan tørrede atter ragekniven af.

– Ak, stakkels stik-i-rend-dreng¹⁵, sagde han i en venlig tone. Jeg må give dig en skjorte og nogle lommeklude. Hvordan er secondhandbukserne?

– De passer rigtig godt, svarede Stephen.

Buck Mulligan gik i krig med hulningen under underlæben.

– Hvor komisk, sagde han tilfreds, det burde hedde andetbens. Guderne må vide hvilken venerisk stodder der har kasseret dem. Jeg har et dejligt par med fine striber i, grå. Du ville se knaldgodt ud i dem. Det er ikke min spøg, Kinch. Du ser forbandet godt ud når du er klædt ordentlig på.

– Ellers tak, sagde Stephen, jeg kan ikke gå med dem hvis de er grå.

– Han kan ikke gå med dem, sagde Buck Mulligan til sit ansigt i spejlet. Etikette er etikette. Sin mor slår han ihjel, men med grå bukser kan han ikke gå.

Han foldede barberkniven sirligt sammen og følte med lette fingerstrøg over den glatte hud.

Stephen vendte blikket fra havet og til det fyldige ansigt med dets røgblå, levende øjne.

– Den fyr jeg var sammen med på *The Ship* i aftes, sagde Buck Mulligan, siger du er skør. Han er oppe i Galebyen sammen med Conolly Norman¹⁶. *Dementia paralytica*¹⁷ hos sindssyge.

Han svingede spejlet i en rask halvcirkel i luften for at blinke sine ord langt ud i solskinnet der nu lå strålende på havet. Hans krusede, velbarberede læber lo og randen af hvide, funk-lende tænder. Latteren greb fat i hele hans stærke, velbyggede krop.

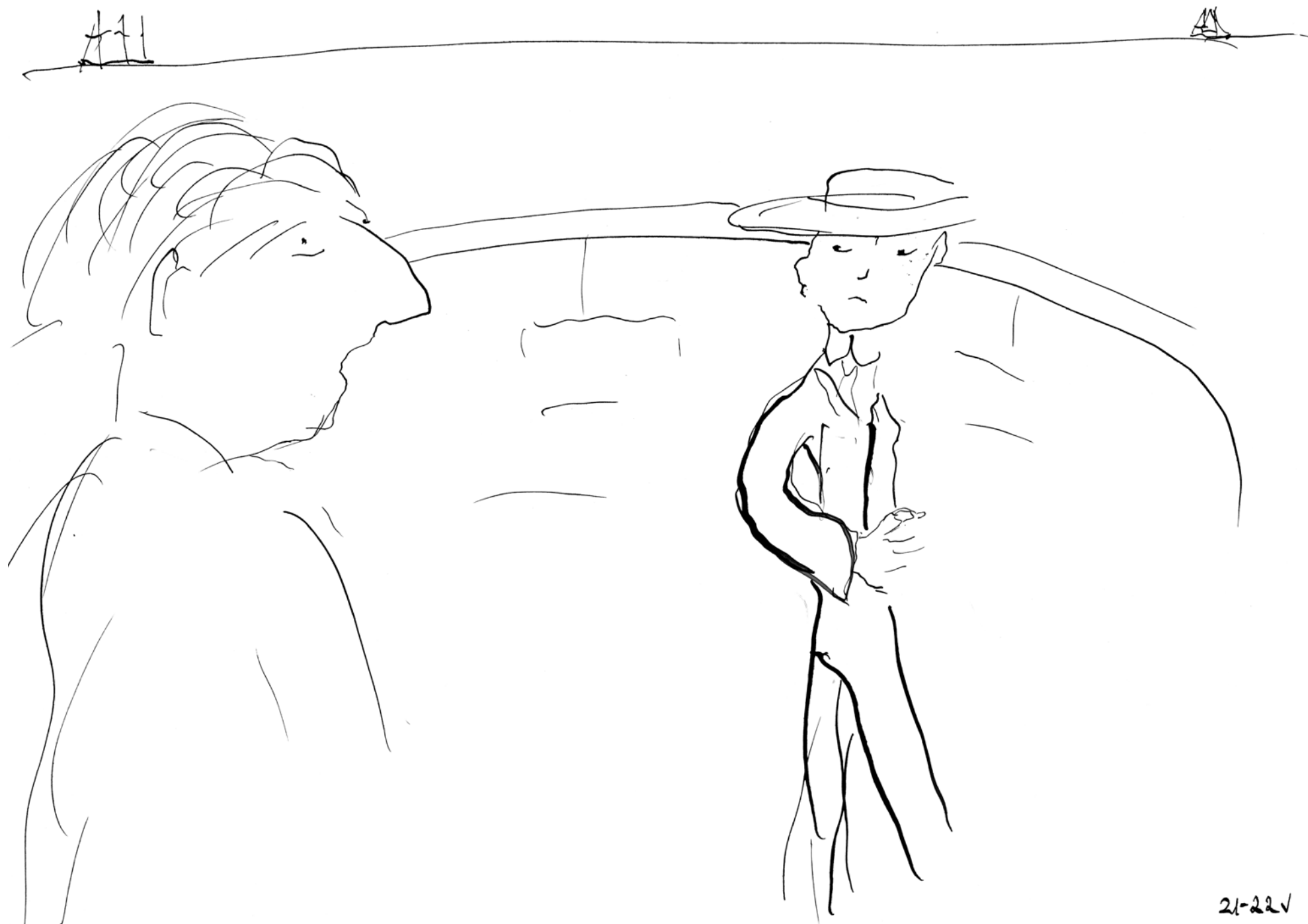
– Se dig i spejlet, sagde han, du skrækkelige bardel!

Stephen bøjede sig frem og kiggede ind i spejlet der blev holdt hen foran ham, kløvet af en krum revne. Strithår. Som han og andre ser mig. Hvem valgte dette ansigt til mig? Denne fattighund som skulle befries for utøj. Det spørger også mig.

15. stik-i-rend-dreng: O.t. “Poor dogsbody”. En “dogsbody” er en person der udfører underordnet arbejde for andre.

16. Conolly Norman, irsk psykiater (1853-1908).

17. *Dementia paralytica*: Symptomkompleks omfattende storhedsideer, sløvsind, taleforstyrrelser, legemligt og sjæleligt forfald i stigende grad. Optræder i forbindelse med syfilitisk betændelse af hjernen.

21-22v

Med en hurtig panderynken sagde Buck Mulligan:

– Hvad? Hvor? Jeg mindes intet. Jeg husker kun idéer og fornemmelser. Hvorfor? Hvad skete der da i himlens navn?

– Du var ved at lave te, sagde Stephen, og gik over trappe-afsatsen for at hente mere varmt vand. Din moder og en gæst kom ud fra dagligstuen. Hun spurgte dig hvem der var inde på dit værelse.

– Jaså? sagde Buck Mulligan. Hvad sagde jeg? Det har jeg glemt.

– Du sagde: *Åh, det er bare Dedalus hvis moder er kreperet*, svarede Stephen.

En rødmen bredte sig på Buck Mulligans kinder og fik ham til at se yngre og mere vindende ud.

– Sagde jeg det? spurgte han. Nå? Men hvad ondt er der i det? Han rystede nervøst sin forlegenhed af sig.

– Og hvad er så døden, spurgte han, din moders eller din eller min egen? Du har kun set din moder dø. Jeg ser dem kradse af hver dag på Mater og Richmond³⁰ og blive snittet i stykker på sektionsskeden. Det er forfærdeligt og ikke andet. Det betyder ingenting, simpelthen. Du ville ikke knæle ned for at bede for din moder på hendes dødsleje da hun bad dig om det. Hvorfor? Fordi du har det forbandede jesuitiske islæt i dig, det er bare injiceret den gale vej. For mig er det hele en farce og forfærdeligt. Hendes hjernelapper fungerer ikke. Hun kalder lægen for Sir Peter Teazle³¹ og plukker smørblomster af sengetæppet. Føj hende til det er forbi. Du afviste hendes sidste ønske i døden, og alligevel er du fornærmet på mig fordi jeg ikke klynker som en betalt bedemand fra Lalouette³². Absurd! Formodentlig sagde jeg det, men det var ikke min mening at krænke din moders minde.

Han havde talt sig dristig. Stephen der skærmede for de gabende sår som ordene havde efterladt i hans hjerte, sagde meget koldt:

– Jeg tænker ikke på fornærmelsen mod min moder.

– På hvad da? spurgte Buck Mulligan.

– På fornærmelsen mod mig, svarede Stephen.

30. Mater og Richmond: To Dublinhospitaller, Mater Misericordiae og Richmond Lunatic Asylum.

31. Sir Peter Teazle: Person fra Sheridan's teaterstykke *The School for Scandal* (1777), Bagtalelsens Skole.

32. Lalouette: Begravelsesforretning i Dublin.

Buck Mulligan drejede hastigt om på hælen.

– Åh, umulige menneske! udbrød han.

Han begyndte at gå hurtigt rundt langs brystværnet.

Stephen stod på sin post og stirrede over det rolige hav mod forbjergtet. Hav og forbjerg blev uklare. Pulsens bankede i hans øjne og slørede synet, og han følte sine kinders feberglød.

En stemme fra tårnets indre råbte:

– Er du deroppe, Mulligan?

– Jeg kommer, svarede Buck Mulligan.

Han vendte sig mod Stephen og sagde:

– Se på havet. Hvad bryder det sig om fornærmelser? Kast Loyola³³ over bord, Kinch, og kom med ned. Angelsakseren vil have sin morgenbacon.

Hans hoved standsede atter et øjeblik ved det øverste af trappen i højde med taget:

– Vær ikke trist over det hele dagen, sagde han. Jeg er inkonsekvent. Hold op med den tvære rugen.

Hans hoved forsvandt, men hans nedstigende stemmes enstonige bas rungede op fra trappen:

Og vend dig ikke mere bort og rug

Ej mer ved elskovs bitre gåde

*For Fergus styrer bronzevognen*³⁴

Skovskygger svævede lydløst forbi gennem morgenfreden fra trappens udgang og mod havet som han stirrede imod. Tæt ved land og længere ude hvidnedes vandets spejl drevet bort

33. Loyola: Ignatius Loyola (1491-1556). Loyola var spanier og oprindelig soldat. Han stiftede i 1534 jesuiterordenen (Societas Jesu) der bl.a. skulle styrke den romersk-katolske kirke i kampen mod protestantismen. Jesuitterne gennemgår en omfattende uddannelse og virker ved prædiken, skoledrift, missionsvirksomhed og gennem skriftemål, særlig blandt de ledende i samfundet.

34. Og vend dig ikke mere bort og rug...: Fra William Butler Yeats' (1865-1939) digt fra 1893 *Who Goes With Fergus* der lyder således: "Who will go drive with Fergus now,/ And pierce the deep wood's woven shade,/ And dance upon the level shore?/ Young man, lift up your russet brow,/ And lift your tender eyelids, maid,/ And brood on hopes and fear no more./ And no more turn aside and brood/ Upon love's bitter mystery;/ For Fergus rules the brazen cars,/ And rules the shadows of the wood,/ And the white breast of the dim sea/ And all dishevelled wandering stars". På dansk: Hvem vil køre med Fergus nu/ og trænge gennem de dybe skoves slyngede skygger/ og danse på den jævne strand?/ Unge mand, hæv dine røde bryn/ Og du pige, hæv dit blide blik/ og rug ej mere over håb og frygt./ Og vend dig ikke mere bort og rug/ Ej mer ved elskovs bitre gåde/ for Fergus styrer bronzevognene/ og styrer skovens skygger/ og det dunkle havs hvide bryst/ og alle de vandrende stjerners virvar. Fergus er i den keltiske mytologi den der styrer solens gang og jorden og stjernerne.

af letskoede, rappe fødder. Det mørke havs hvide bryst. De sammenslyngede betoner, to og to. En hånd som griber i harpestrengene og forener de sammenslyngede klange. Vove-hvide viede ord der skinner svagt på det slørede tidevand.

En sky begyndte langsomt at skjule hele solen og kaste en dybere, grøn skygge over bugten. Den lå under ham, en skål med bitre vande. Sangen om Fergus: Jeg sang den alene i huset og dæmpede de lange, mørke akkorder. Hendes dør stod åben: Hun ønskede at høre min musik. Stum af frygt og medfølelse gik jeg ind til hende. Hun græd i sin usle seng. For at høre de ord, Stephen: Elskovs bitre gåde.

Hvor nu?

Hendes hemmeligheder: Gamle fjervifter, balkort med kvarter, pudret med moskus, et billigt smykke med ravperler i hendes aflåste skuffe. Et fuglebur hang i solskinsvinduet i hendes hjem, da hun var barn. Hun hørte gamle Royce synge i pantomimen *Turko den Skrækelige* og lo med andre da han sang:

*Jeg er den mand,
Der kunsten kan
At gøre sig usynlig*

Uvirkelig munterhed, foldet bort, moskusduftende.

Og vend dig ikke mere bort og rug

Foldet bort i naturens erindring med sit legetøj. Minderne hjemsøgte hans rugende hjerne. Hendes glas med vand fra køkkenhanen inden hun modtog sakramentet. Et udkærnet æble fyldt med puddersukker som steges til hende i kaminen en mørk efterårsaften. Hendes velformede negle røde af blod fra maste lus fra børnenes skjorter.

I en drøm, uden ord, var hun kommet til ham; hendes udtærede legeme hyllet i løse ligklæder havde udsendt en duft af voks og rosentræ, hendes ånde, bøjet over ham med stumme, hemmelige ord, en svag duft af fugtig aske.

Hendes bristende øjne stirrede ud af døden for at ryste og bøje min sjæl. På mig alene. Spøgelseseskerten der lyste over hendes døds kamp. Det spøgelsesagtige lys over det forpinte ansigt. Hendes hæse, høje åndedræt der rallede i rædsel mens alle lå på knæ og bad. Hendes øjne fæstnet på mig for at fælde mig.

*Liliata rutilantium te confessorum turma circumdet: iubilantium te virginum chorus excipiat*³⁵.

Ghul³⁶! Ligæder!

Nej, moder! Lad mig være og lad mig leve.

– Hej, Kinch!

Buck Mulligans stemme sang fra tårnets indre. Den kom nærmere op ad trappen og kaldte igen. Stephen der endnu skælvede ved råbet fra sin sjæl, hørte varmt, rislende solskin og i luften bag sig venlige ord.

– Dedalus, kom ned og vær en rar kammesjuk. Morgenmaden er færdig. Haines beder om forladelse fordi han vækkede os i nat. Alt er godt.

– Jeg kommer, sagde Stephen, og vendte sig.

– Gør det for Jesu skyld, sagde Buck Mulligan. For min skyld og for vores allesammens skyld.

Hans hoved forsvandt og kom til syne igen.

– Jeg fortalte ham om dit symbol på irsk kunst. Han siger det er meget kløgtigt. Vil du ikke nok slå ham for et pund? En guinea mener jeg.

– Jeg får løn nu til morgen, sagde Stephen.

– Skolebiksen? sagde Buck Mulligan. Hvor meget? Fire pund? Lån os et.

– Gerne, sagde Stephen.

– Fire blanke sovereigns, udbrød Buck Mulligan henrykt. Så skal vi have en salig brandert som vil få de druidiske druider³⁷ til at måbe. Fire almægtige sovereigns.

Han slog hænderne i vejret og trampede ned ad stentrinene mens han sang, falsk og med Cockney-accent:

*Åh, I kan tro, at vi skal ha',
En dejlig øl- og whiskyda'
På kronings-, ja kronings-,
På selve kroningsda'en!
Ja, I kan tro, at vi skal ha',
En dejlig, dejlig kroningsda'!*

35. Liliata rutilantium ... excipiat: (lat) Fra den katolske kirkes ritual for døende (den sidste olie): "Gid de rødligt skinnende bekenderes liljeprydede skare må omgive dig, gid de jublende jomfruers kor må modtage dig".

36. Ghul: Arabisk betegnelse for et menneskeædende væsen der holder til på ensomme steder (Ordliste til *Tusind og én Nat*, oversat af Ellen Wulff).

37. druider: Præster i det førkristne Irland.

Varmt solskin muntrede sig over havet. Barberskålens nikkel skinnede glemt på brystværnet. Hvorfor skulle jeg tage den med ned? Eller lade den stå der hele dagen, glemt venskab?

Han gik hen til den, holdt den en stund i sine hænder, følte dens kølighed og fornemmede den klamme lugt af sæbeskum-mets savl som kosten stod i. Således bar jeg dengang røgelseskarret på Clongowes³⁸. Jeg er en anden nu og dog den samme. Også en tjener. En tjeners tjener.

I tårnets skumle, hvælvede opholdsrum bevægede Buck Mulligans slåbrokkede skikkelse sig rask frem og tilbage omkring kaminen så dens gule skær skiftevis skjultes og atter blev synligt. To stråler af mildt dagslys faldt tværs over flisegulvet fra de høje skydeskår, og hvor de mødtes, svævede en sky af kulrøg og branket fedt som langsomt drejede sig rundt.

– Vi kvæles, sagde Buck Mulligan. Haines, lukker du lige døren op?

Stephen satte barberskålen på skabet. En høj skikkelse rejste sig fra hængekøjen hvor den havde siddet, gik hen til døråbningen og trak inderdørene op.

– Har du nøglen? spurgte en stemme.

– Dedalus har den, sagde Buck Mulligan. Hellige Jomfru, jeg bliver kvalt!

Uden at se op fra ilden råbte han skingert:

– Kinch!

– Den sidder i låsen, sagde Stephen idet han kom nærmere.

Nøglen skurrede anstrengt rundt to gange, og da den tunge dør var sat på klem, strømmede velkomment lys og klar luft ind. Haines stod ved døråbningen og kiggede ud. Stephen halede sin kuffert som stod på højkant, hen til bordet, satte sig på den og ventede. Buck Mulligan kastede stegemaden over på fadet som stod ved siden af ham. Derpå bar han fadet og en stor tepotte over til bordet, satte dem tungt fra sig og sukkede af lettelse.

– Jeg smelter, sagde han, som lyset bemærkede da ... Men, hys! Ikke et ord mere om den sag. Kinch, vågn op! Brød, smør,

38. Clongowes Wood College med mottoet Ad Majorem Dei Gloriam (Til Guds Større Ære, Jesuitternes valgsprog) var og er en førende kostskole i Irland drevet af jesuitter. Den ligger i Co. Kildare. Steven Dedalus i Joyces *Portrait* frekventerede kostskolen. Det samme gjorde James Joyce.

hønning. Haines, kom ind. Maden er klar. Herre, velsign os og disse Dine gaver. Hvor er sukkeret? Åh, Jesus, der er ingen mælk.

Stephen hentede brødet og krukken med hønning og smørkøleren fra skabet. Buck Mulligan satte sig ned; han var pludselig blevet i dårligt humør.

– Hvad er det her for en biks? sagde han. Jeg sagde til hende hun skulle komme lidt over otte.

– Vi kan drikke den sort, sagde Stephen tørstigt. Der ligger en citron i skabet.

– Åh, Fanden tag dig og dine pariseridéer! sagde Buck Mulligan. Jeg vil have mælk fra Sandycove.

Haines kom ind fra døren og sagde roligt:

– Konen er på vej op med mælken.

– Gud velsigne dig, udbrød Buck Mulligan og sprang op fra sin stol. Sæt jer ned. Skænk teen. Sukkeret er i posen. Så, jeg kan ikke stå her og fumle med de forbandede æg.

Han skar hårdt gennem stegemaden på fadet og smækkede den over på de tre tallerkener idet han sagde:

– *In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti*³⁹.

Haines satte sig ned og skænkede teen.

– I får to stykker hver, sagde han. Men jeg må sige, Mulligan, du laver sandelig teen stærk.

Buck Mulligan der huggede tykke skiver af brødet, sagde med smiskende gammelkonestemme:

– Når a gør te, så gør a te som gamle mor Grogan⁴⁰ sagde. Og når a gør wand, så gør a wand.

– Ved Gud om det ikke er te, sagde Haines

Buck Mulligan blev ved med at hugge og smiske:

– *Ja, det er lige hvad a gør, Mrs. Cahill*, siger hun, *Min salighed, lille frue*, siger Mrs. Cahill, *Gud forbyde I gør det i samme potte*.

Efter tur langede han sine bordfæller en tyk skive brød der var spiddet på kniven.

39. In nomine ... Sancti: (lat.) I Faderens, Sønnens og Helligåndens navn.

40. Mor Grogan: En mor Grogan kan findes i en anonym irsk vise om Ned Grogans liv, ægteskab og tilbagevenden til ungkarlestanden. Hans mor dør undervejs i visen (se: *The Universal Songster or Museum of Mirth*, Boston 1835).

– Det er folk til din bog, Haines, sagde han meget alvorligt. Fem linjer tekst og ti sider noter om folk og fiskeguder i Dundrum⁴¹. Trykt af heksene⁴² i den store storms år.⁴³

Han vendte sig mod Stephen og spurgte med spinkel, lidt uforstående stemme idet han hævdede øjenbrynene:

– Broder, husker du om det er i Mabinogion⁴⁴ eller i Upanishaderne⁴⁵ at der tales om mor Grogans te- og vandpotte?

– Det tvivler jeg på, sagde Stephen alvorligt.

– Virkelig? sagde Buck Mulligan i samme tone. Må jeg bede om dine grunde?

– Jeg forestiller mig, sagde Stephen mens han spiste, at den ikke forekommer i eller uden for Mabinogion. Man tænker sig at mor Grogan var en slægtning af Mary Ann⁴⁶.

Buck Mulligans ansigt smilede henrykt.

– Henrivende! sagde han med blid og sirlig stemmeføring og viste sine hvide tænder mens han blinkede venligt med øjnene. Tror du hun var det? Ganske henrivende!

Så, pludselig, lod han en mørk sky dække hele ansigtet, og med en hæs, raspende røst brummede han mens han atter huggede energisk ind på brødet:

*For gamle Mary Ann
Er skide ligeglad,
Men løfter op i skørterne ...*

Han proppede munden med æg og bacon og tyggede og brummede.

Døråbningen formørkedes af en indtrædende skikkelse.

41. Dundrum: Dundrum en lokalitet syd for Dublin hvor Yeats søster, Elizabeth Yeats, i nogle år fra 1902 drev en forlagsvirksomhed.

42. heksene: O.t.: "the weird sisters", som er en reference til *Macbeth* I, 1. "the weird sisters" oversættes af Niels Brunse med "hekse".

43. den store storms år: Året er 1839 hvor en storm i januar anrettede betydelige skader i Irland. 1839 er et af udgivelsesårene for Charlotte Guests udgave af *Mabinogion*, jf. næste note.

44. *Mabinogion*, en samling vidt forskellige walisiske fortællinger der blev samlet i det 12.-13. århundrede. De blev udgivet 1838-1845 af Charlotte Guest med walisiske og engelske paralleltekster.

45. *Upanishaderne*: En samling religiøse og teologiske skrifter fra 600 til 200 f.v.t. *Upanishaderne* er en del af hinduismens grundlæggende skrifter.

46. Mary Ann: Mary Ann er en person i en vise om *Mick McGilligan's Daughter Mary Ann* der findes i flere variationer. En kan findes på www.irishsongs.com; den har følgende omkvæd: "She's a darlin', she's a daisy/ And she's set the city crazy/ Though in build, and talk, and manner, like a man/ When me precious love draws near/ You can hear the people cheer/ For Mick McGilligan's daughter Mary Ann".

– Mælken, sir!

– Kom indenfor, frue, sagde Buck Mulligan. Kinch, hent kanden.

En gammel kvinde trådte ind og stillede sig ved siden af Stephen.

– Sikke dog en dejlig morgen, sagde hun. Gud være priset.

– Hvem? sagde Mulligan og kastede et blik på hende. Åh jo, naturligvis.

Stephen rakte bagud og tog mælkekanden i skabet.

– Øboerne, sagde Mulligan henkastet til Haines, taler ofte om forhudsindsamleren.

– Hvor meget, sir? spurgte den gamle kone.

– En pot, sagde Stephen.

Han iagttog hende mens hun hældte fed, hvid mælk, ikke hendes, i målet og derfra i kanden. Gamle, runkne brystvorter. Hun hældte atter et mål op og en sjat i tilgift. Gammel og hemmelighedsfuld var hun trådt ind fra en morgenverden, måske et sendebud. Hun priste mælkens godhed mens hun hældte den op. Ved daggry sidder hun krumbøjet ved en tålmodig ko på den frodige mark, en heks på sin paddehat, med rynkede fingre behændigt om de strintende patter. Dugsilket kvæg stod brølende om hende som de kendte. Ypperste kvæg og fattig gammel kone, navne Irland fik i gamle dage. En omvandrende morlil, en udødelig i en ydmyg skikkelse der tjener sin erobrers og sin muntre bedrager, deres fælles bedragne, en budbringer fra den hemmelige morgen. Om for at tjene eller for at irettesætte kunne han ikke sige; men afviste at bede om hendes gunst.⁴⁷

– Det er så sandt som det er sagt, frue, sagde Buck Mulligan idet han skænkede mælk i deres kopper.

– Smag på den, sir, sagde hun.

Han drak som hun bad om.

– Hvis vi blot kunne leve af så god føde som denne, sagde han temmelig højt til hende, så ville vi ikke have landet fuld af rådne tænder og rådne indvolde. Ikke leve i en sump, spise billig

47. Den gamle kone er et symbol for Irland, bl.a. benyttet af W.B. Yeats i Cathleen Ní Houlihan (1892), en allegorisk enakter om mobiliseringen af nogle irere til opstanden i 1798 og om forvandlingen af en gammel kone, Irland, der har alt for mange fremmede i huset som har frataget hende hendes fire marker, til en ung kvinde med en dronnings holdning.

mad og se gaderne brolagt med støv, hestegødning og svindsot-tiges opspyt.

– Studerer De til læge, sir? spurgte den gamle kone.

– Ja, det gør jeg, frue, svarede Buck Mulligan.

– Ser man det, sagde hun.

Stephen lyttede i hånlige tavshed. Hun bøjer sit gamle hoved for en stemme der taler højt til hende, hendes kirurg, hendes medicinmand; mig ænser hun ikke. For den stemme som vil tage i skrifte og salve til graven alt hvad der er af hende undtagen hendes urene kvindelænder, skabt af mandens kød ikke i Guds billede, slangens bytte. Og med undrende, flakkende øjne for den kraftige røst der nu beder hende om tavshed.

– Forstår De hvad han siger? spurgte Stephen hende.

– Er det fransk De taler, sir? sagde den gamle kone til Haines. Haines talte atter til hende, en længere tale, fortroligt.

– Irsk, sagde Buck Mulligan. Taler De gælisk⁴⁸?

– Jeg troede det var irsk, sagde hun, efter tonefaldet. Er De fra vestlandet, sir?

– Jeg er englænder, svarede Haines.

– Han er engelsk, sagde Buck Mulligan, og han synes vi burde tale irsk i Irland.

– Det burde vi sandelig også, sagde den gamle kone, og jeg skammer mig over at jeg ikke selv taler sproget. Jeg har fået at vide det er et herligt sprog af dem der kender det.

– Herligt er slet ikke ordet, sagde Buck Mulligan.

– Fuldkommen vidunderligt. Skænk os noget mere te, Kinch! Vil De ikke have en kop med, frue?

– Nej, ellers tak, sir, sagde den gamle kone og skød hanken fra mælkekanden op på underarmen og belavede sig på at gå.

Haines sagde til hende:

– Har De en regning med? Vi må hellere betale hende, Mulligan, ikke?

Stephen fyldte igen de tre kopper.

– Regning, sir? sagde hun tøvende. Jo, det er syv morgener en halvpot til to pence er syv topence er en shilling og to pence, og de tre sidste morgener en pot til fire pence er tre potter, det er en shilling og én og to er to og to, sir.

48. gælisk: Det oprindelige irske keltiske sprog som i 1904 taltes af få tusinde irere særlig i områder i den vestlige del af landet. Forskellige organisationer og bevægelser prøvede i slutningen af det 19. århundrede at genoplive sproget, bl.a. The Gaelic League, stiftet i 1893 med Douglas Hyde som den første formand. Gaelic er i dag under navnet Irish officielt sprog i Irland og et af EU's officielle sprog.

Buck Mulligan sukkede; han havde stoppet en skorpe med tykt smør på begge sider i munden og strakte nu benene ud og begyndte at lede i bukselommerne.

– Betal og se glad ud, sagde Haines smilende til ham.

Stephen fyldte en tredje kop, en skefuld te farvede svagt den tykke, fede mælk. Buck Mulligan halede en toshilling op, drejede den mellem fingrene og råbte:

– Et mirakel!

Han rakte den videre langs bordet mod den gamle kone og sagde:

– Bed ej om mer, min søde. Jeg giver dig alt hvad jeg har.

Stephen lagde mønten i hendes tålmodige hånd.

– Så skylder vi to pence, sagde han.

– Det haster ikke, sir, sagde hun og tog mønten. Det haster ikke. God morgen, sir.

Hun nejede og gik ud, fulgt af Buck Mulligans ømme skønsang:

*– Mit hjertes hjerte, oh havde jeg mer,
Jeg det for din fod ville lægge.⁴⁹*

Han vendte sig mod Stephen og sagde:

– Alvorlig talt, Dedalus, jeg er på spanden. Skynd dig nu ud til skolebiksen og kom tilbage med nogle penge. I dag skal bar-derne drikke og feste. Irland venter at hver mand i dag vil gøre sin pligt⁵⁰.

– Det minder mig om, sagde Haines og rejste sig, at jeg i dag skal besøge jeres nationalbibliotek.

– Først vores svømmetur! sagde Buck Mulligan.

Han vendte sig mod Stephen og spurgte uanfægtet:

– Er det i dag du skal have dit månedlige bad, Kinch?

Derpå sagde han til Haines:

– Den urene barde sørger nøje for at vaske sig én gang om måneden.

– Hele Irland bliver vasket af Golfstrømmen, sagde Stephen, mens han lod honning dryppe over en skive brød.

49. Mit hjertes hjerte, oh havde jeg mer, Jeg det for din fod ville lægge: Sammen med “Bed ej om mer, min søde. Jeg giver dig alt hvad jeg har” i det foregående er det de fire første linjer af Swinburnes kærlighedsdigt The Oblation (1871): “Ask nothing more of me sweet;/ All I can give you I give;/ Heart of my heart were it more,/ More would be laid at your feet.”

50. Irland venter at hver mand i dag vil gøre sin pligt: Jf. admiral Nelson i dagsbefalingen før slaget ved Trafalgar: “England expects that every man this day will do his duty”.

30v

Haines udtalte fra hjørnet hvor han var i færd med at binde et tørklæde let om poloskjortens løse flip:

– Jeg agter at udarbejde en samling af dine sentenser hvis jeg får lov.

Man taler til mig. De vasker sig og bader og skrubber sig. Samvittighedens brod. Samvittighed. Her er en plet endnu.

– Den der om tjenestepigens revnede spejl der er symbolet på irsk kunst, er pokkers god.

Buck Mulligan gav Stephens fod et spark under bordet og sagde med varme i stemmen:

– Vent bare til du hører ham om Hamlet, Haines.

– Jeg mener det virkelig, sagde Haines der stadig henvendte sig til Stephen. Jeg tænkte netop på det da det stakkels, gamle væsen kom ind.

– Kan jeg tjene penge ved det? spurgte Stephen.

Haines lo, og idet han tog sin bløde, grå hat fra hængekøjsens krog, sagde han:

– Det ved jeg ærlig talt ikke.

Han slentrede hen til døråbningen. Buck Mulligan bøjede sig over mod Stephen og sagde med groft eftertryk:

– Der plumpede du slemt i. Hvorfor sagde du det?

– Hvorfor ikke? sagde Stephen. Problemet er at skaffe penge. Fra hvem? Fra mælkekonen eller fra ham. Det kan vist være hip som hap.

– Her sidder jeg og synger din pris, sagde Buck Mulligan, og så kommer du med dit lusede sideblik og din skumle jesuiter-spot.

– Jeg ser kun ringe håb, sagde Stephen, fra hende eller fra ham.

Buck Mulligan sukkede tragisk og lagde sin hånd på Stephens arm.

– Fra mig, Kinch, sagde han.

I en pludselig ændret tone tilføjede han:

– For at sige dig den skinbarlige sandhed, så tror jeg du har ret. Hvad Fanden skal de ellers bruges til. Hvorfor behandler du dem ikke som jeg gør? Til helvede med dem allesammen. Lad os komme ud af biksen.

Han stillede sig op, afgjorde sig alvorligt, befriede sig for slåbrokken og sagde resigneret:

– Mulligan er afført sit klædebon.

Han tømte sine lommer ud på bordet.

– Dér er din snotklud, sagde han.

Og mens han tog sin stive flip og genstridige slips på, talte han til dem, skændte på dem, og til den dinglende urkæde. Hans hænder dykkede ned i hans kuffert og ransagede den mens han forlangte et rent lomme-tørklæde. Du godeste, vi må simpelthen klæde os på til rollen. Jeg vil have rødbrune handsker og grønne støvler. Modsigelse. Modsiges jeg mig selv? Udmærket, så modsiger jeg mig selv. Merkuriske Malachi⁵¹. Et slattent, sort projektil fløj ud af hans talende hænder.

– Og der er din Quartier Latin-hat⁵², sagde han.

Stephen samlede den op og satte den på. Haines kaldte på dem henne fra døråbningen:

– Kommer I snart, unge herrer?

– Jeg er færdig, svarede Buck Mulligan, og tog retning mod døren. Kom frem, Kinch. Du har formodentlig spist alt vi efterlod.

Resigneret gik han ud, alvorlig i tale og gang, og sagde næsten med smerte:

– Og han gik udenfor og mødte Butterfly.⁵³

Stephen tog sin asketræsstok fra dens krog og fulgte dem ud, og mens de steg ned ad stigen, trak han den træge jerndør til og låste den. Han puttede den vældige nøgle i inderlommen.

Ved foden af stigen spurgte Buck Mulligan:

– Tog du nøglen med?

– Jeg har den, sagde Stephen og gik foran dem.

Han gik videre. Bag sig hørte han Buck Mulligan slå top-skuddene af bregner eller græs med sit tunge badehåndklæde.

– Ned, min herre! Hvor vover De!

Haines spurgte:

– Betaler I leje for tårnet her?

51. Merkuriske Malachi: Guden Merkur (svarende til den græske gud Hermes) fungerede bl.a. som gudernes sendebud, og Malachias betyder som nævnt i note 7 engel eller sendebud.

52. Quartier latin hat: En lav, blød, forholdsvis bredbræmmet hat der kunne give bæreren en vis lighed med en gejstlig person. Navnet har den efter det parisiske universitetskvarter.

53. Og han gik udenfor og mødte Butterfly: Jf. Matthæus 26, 75 om Peter efter fornægtelsen og hanens galen langfredag: "Og Peter kom Jesu Ord i Hu at han havde sagt: "Førend Hanen gale, skal du fornægte mig tre Gange". Og han gik udenfor og græd bitterligt." (Engelsk King James Bible: "And he went out, and wept bitterly"). Butterfly forekommer som familienavn i Irland.

– Tolv pund, sagde Buck Mulligan.

– Til krigsministeren, tilføjede Stephen over skulderen.

De standsede mens Haines lod blikket glide op over tårnet og til sidst sagde:

– Temmelig trist om vinteren, skulle jeg mene. I kalder det Martello-tårnet⁵⁴?

– Billy Pitt⁵⁵ lod dem bygge, sagde Buck Mulligan, da fransk-mændene var på havet. Men vores er selve *omphalos*.

– Hvad er din mening om Hamlet, spurgte Haines Stephen.

– Nej, nej, råbte Buck Mulligan i kvide. Jeg orker ikke Thomas Aquinas⁵⁶ og de femoghalvtreds grunde han udtænkte til at stive den af med. Vent til jeg har fået et krus øl eller to indenbords.

Han vendte sig mod Stephen, og idet han trak sirligt ned i snipperne på sin primulafarvede vest, sagde han:

– Du klarer den ikke med mindre end tre krus, vel, Kinch?

– Det har ventet så længe, sagde Stephen apatisk, at det nok kan vente lidt endnu.

– Du pirrer min nysgerrighed, sagde Haines venskabeligt. Er det et eller andet paradoks?

– Puh! sagde Buck Mulligan. Vi er vokset fra Wilde og paradokser. Det er ganske simpelt. Han beviser ved hjælp af algebra at Hamlets sønnesøn er Shakespeares bedstefader, og at han selv er genfærdet af sin egen fader.

– Hvadbehager? sagde Haines og pegede på Stephen. Ham selv?

Buck Mulligan slyngede sit håndklæde som en stola om halsen og sagde sammenbøjet af løssluppen latter til Stephens øre:

– Oh, skygge af Kinch den ældre! Japhet der søger sin fader⁵⁷!

– Vi er altid trætte om morgenen, sagde Stephen til Haines. Og det er en temmelig lang historie.

Buck Mulligan der atter gik foran, løftede hænderne.

54. Martellotårnene var en del af det engelske kystforsvar under krigene mod Frankrig i slutningen af 18. og begyndelsen af 19. århundrede. De var opkaldt efter et tårn på Korsika på Kap Mortella som englænderne indtog i 1794 efter svære kampe.
55. William Pitt den yngre (1759-1806), engelsk premierminister 1783-1801 og 1804-1806.

56. Thomas Aquinas (1225-1274) var en af middelalderens største skolastiske teologer, bl.a. kendt for sin fortolkning af Aristoteles' skrifter og for sine beviser for Guds eksistens. Helgenkåret 1323 og ophøjet til kirkelærer 1567.

57. *Japhet der søger sin fader*: Roman af Kaptajn Marryat (1792-1848), *Japhet in Search of a Father* (1836).

– Den hellige halvpot alene kan løsne tungen hos Dedalus, sagde han.

– Jeg ville sige, forklarede Haines til Stephen mens de fulgte efter, at dette tårn og disse skrænter på en eller anden måde minder mig om Elsinore⁵⁸. *Som luder over Havet ved sin Fod*⁵⁹, ikke sandt?

Buck Mulligan vendte sig pludselig et øjeblik mod Stephen, men sagde intet. I det klare, tavse øjeblik så Stephen sit eget billede i billig, støvet sørgedragt mellem deres muntre klædninger.

– Det er en vidunderlig fortælling, sagde Haines og fik dem til at standse igen.

Øjne, blege som havet, som vinden havde rørt, blegere, faste og kloge. Havenes behersker, han stirrede mod syd over bugten som var tom bortset fra postbådens røgfane der skimtedes i den klare synsrand, og et sejlskip som krydsede ved The Muglins.

– Jeg læste en teologisk fortolkning af den et eller andet sted, sagde han fraværende. Forestillingen om Faderen og Sønnen. Sønnen der stræber efter forsoning med Faderen.

Buck Mulligan anlagde straks en munter, bredt smilende mine. Han så på dem, hans velformede mund stod åben i glæde, og hans øjne fra hvilke han pludselig havde ladet al fiffig kløgt forsvinde, blinkede i ellevild kådhed. Han bevægede sit dukkehoved frem og tilbage så skyggen på hans Panamahat dirrede, og med dæmpet, glad fjollestemme begyndte han at messe:

– *Om særere yngling ej hørt man har.*

Min mor er jødinde, en fugl er min far.

Tømreren Josef ej livet mig gav.

Hurra for disciple og Golgata!

Han holdt en advarende pegefinger i vejret.

– *Hvis nogen betvivler at jeg er en Gud,*

Når vand bli'r til vin på mit myndige bud,

Så får man ej vin, men vand, min ven,

Når den vin jeg har drukket, bli'r vand igen.

58. Elsinore: Engelsk for Helsingør.

59. *Som luder over Havet ved sin Fod*: Hamlet, I, 4, 70-71: "... the dreadful summit of the cliff/ That beetles o'er his base into the sea". Niels Brunses oversættelse: "...til klippens farefulde top/ der luder stejlt ud over brændingsdybet".

Han rykkede hurtigt i Stephens spadserestok til farvel, løb frem til en kant af klippeskråningen, mens han baskede med hænderne ved siden ligesom finner eller vinger på et væsen der skal til at stige op i luften, og sang:

– *Farvel da, farvel. Skriv ned mine ord
Og fortæl Per og Poul at til himmels jeg fo’r.
Hvad i kødet er båret, det flyver nok selv.
Det blæser på Oliehjerget ... farvel!*⁶⁰

Han gjorde kåde spring foran dem ned imod Fyrrefodshullet mens han baskede med de vingelignende hænder; han sprang adræt, og Merkur-hatten dirrede i den friske vind som bar hans korte, fugleblide kaldelyde tilbage til dem.

Haines der havde moret sig forbeholdent, gik frem ved siden af Stephen og sagde:

– Vi burde vist ikke le. Han er temmelig blasfemisk. Jeg er ikke selv troende, vil jeg straks sige. Dog tager hans munterhed noget af brodden af det, ikke sandt? Hvad kaldte han den? Tømreren Josef?

– Balladen om den lystige Jesus, svarede Stephen.

– Jaså, sagde Haines, du har hørt den før?

– Tre gange dagligt efter maden, sagde Stephen tørt.

– Du er ikke troende, vel? spurgte Haines. Jeg mener troende i ordets snævre forstand. Skabelse fra intet og mirakler og en personlig Gud.

– Der er kun én betydning af ordet som jeg ser det, sagde Stephen.

Haines standsede op og tog et glat sølvetui frem hvori en grøn sten funkledede. Han knipsede det op med tommelfingeren og rakte det frem.

– Tak, sagde Stephen, og tog en cigaret.

Haines tog selv og smækkede etuiet i. Han stak det atter i sidelommen og fremtog fra vestelommen et fyrtøj af nikkel, knipsede også dette op og efter at have tændt sin cigaret, holdt han i hændernes skal den luende fyrsvamp hen til Stephen.

60. Digtet hedder i originaludgaven, der indeholder ni strofer, The Song of the Cheerful (but slightly Sarcastic) Jesus. Joyce gengiver med mindre ændringer de to første og det sidste vers af digtet der er af Oliver St. John Gogarty (1878-1957) der var digter, øre-, næse- og halslæge og politiker. Malachi Mulligan har en del træk til fælles med Oliver Gogarty.

– Ja, naturligvis, sagde han da de gik videre. Enten tror man, eller også tror man ikke, sådan er det vel? Personligt kan jeg ikke kapere tanken om en personlig gud. Den går du vel heller ikke ind for?

– I mig ser du et frygteligt eksempel på fritænkeri, sagde Stephen med bistert mishag.

Han gik videre og ventede på at der skulle blive talt til ham, mens han lod stokken slæbe ved sin side. Dens dupsko fulgte let efter på stien og peb ved hans hæle. Min fortrolige ven, efter mig, kalder Steeeeeeeeeephen. En bølgelinje på stien. De vil gå på den i aften når de kommer her i mørket. Han vil have den nøgle. Det er min. Jeg betalte lejen. Nu spiser jeg hans salte brød⁶¹. Giver ham også nøglen. Alt. Han vil bede om den. Det kunne ses i hans øjne.

– Når alt kommer til alt, begyndte Haines ...

Stephen vendte sig om og så at det kolde blik der havde målt ham, ikke var slet så uvenligt.

– Når alt kommer til alt, skulle jeg mene at du er i stand til at befri dig selv. Du er din egen herre, for mig at se.

– Jeg er tjener for to herrer, sagde Stephen, en engelsk og en italiensk.

– Italiensk? sagde Haines.

En afsindig dronning, gammel og skinsyg. Knæl for mig.

– Og en tredje, sagde Stephen, der sætter mig til alt muligt arbejde.

– Italiensk? sagde Haines igen. Hvad mener du?

– Det britiske Imperium, svarede Stephen og blev rød, og Den hellige romerske katolske og apostolske Kirke.

Haines fjernede nogle tobakssmuler fra underlæben før han talte.

– Det forstår jeg fuldstændigt, sagde han roligt. Sådan må en irlænder tænke, tør jeg vel sige. I England føler vi at vi har behandlet jer ret unfair. Historien synes at have skylden.

De stolte, magtfulde titler lod deres malmklokker ringe triumferende over Stephens erindring: *et unam sanctam catholicam*

61. hans salte brød: Jf. Dantes forfader der i Paradiset, XVII, 55 ff., forudsiger Dantes landflygtighed: "Alt, hvad du elsker mest, skal du forlade/ og det er blot den første af de pile/ landflygtigheden snart skal sende mod dig./ At fremmed brød er salt, skal du erfare ..." (Ole Meyers oversættelse, 2000).

*et apostolicam ecclesiam*⁶²: Den langsomme vækst og forandring i ritus og dogmer ligesom hans egne sjældne tanker, en stjerne-kemi. Apostlenes symbol⁶³ i messen for pave Marcellus⁶⁴, stemmerne der er blandede, men synger højt alene i bekræftelse. Og bag deres messesang afvæbnede og truede den kæmpende kirkes vagtsomme engel dens ærkekættere. En horde af kættere der flygter med mitraer⁶⁵ på sned: Fotius⁶⁶ og spotternes kuld hvortil Mulligan hørte, Arius⁶⁷ der hele sit liv kæmpede imod Sønnens konsubstantialitet med Faderen, og Valentin⁶⁸ som kastede vrag på tanken om Kristi jordiske legeme, og den underfundige, afrikanske ærkekætter Sabellius⁶⁹ som hævdede at Faderen selv var sin egen Søn. Ord som Mulligan for et øjeblik siden spottende havde sagt til en fremmed. Forfængelig spot. Tomheden venter visseligt alle der væver vinden: en trussel, en afvæbning og en besejring fuldbragt af kirkens

62. et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam: (lat.) og en hellig katolsk og apostolsk kirke. Fra den nikæno-konstantinopolitanske trosbekendelse (Nikæa 325 og Konstantinopel 381): "Vi tror på ... én, hellig, katolsk [almindelig] og apostolsk kirke".

63. Apostlenes symbol: Den apostolske trosbekendelse.

64. messen for pave Marcellus: Messe af den it. komponist Palestrina, *Missa Papae Marcelli* (1565).

65. Mitra: Spids hovedbeklædning der bæres af paven og biskopper i den katolske og visse andre kirker.

66. Fotius eller Photius: Patriark af Konstantinopel 858-861 og 878-868. Ifl. Photius og andre udgik Helligånden fra Faderen, ikke fra Faderen og Sønnen i forening således som det læres i den katolske og de fleste protestantiske kirker. Striden om Helligånden udgik fra Faderen alene eller tillige fra Sønnen ("filioque-striden") var medvirkende til skismaet mellem den østlige og den vestlige kirke.

67. Arius (ca. 250-336 e.v.t.) hævdede at Sønnen ikke var af samme oprindelse og substans som Faderen (altså at sønnen ikke var konsubstantiel med Faderen), men var skabt af Faderen og dermed af en anden substans. Læren blev forkastet på konciliet i Nikæa 325 der vedtog at tro på "én Herre, Jesus Kristus, Guds enbårne Søn, som er født af Faderen før alle tider, Gud af Gud, lys af lys, sand Gud af sand Gud, født, ikke skabt, af samme væsen som Faderen". Arius blev udstødt af kirken. Han døde efter en overlevering på et kloset. Han havde mange tilhængere, og arianismen levede længe efter ham bl.a. i visse gotiske og bulgarske folk. I Irland var fremsættelse af arianske anskuelser strafbart indtil 1813. En del irske presbyteritanske præster i første halvdel af 19. århundrede var efter deres modstanderes opfattelse præget af arianisme.

68. Valentin (ca. 100-160 e.v.t.) virkede i Rom fra ca. 135 til 160 e.v.t. Han opfattede Kristus som et åndeligt væsen uden legeme, men med skin af menneskelighed, og gik dermed imod opfattelsen af Jesus som sand Gud og sandt menneske.

69. Sabellius virkede omkring 220 e.v.t. Han betragtede Gud som en enhed der manifesterede sig som Gud, Søn og Helligånd, men altså ikke var Gud, Søn og Helligånd. Sabellius bestred dermed treenighedslæren. Sabellius henregnes til den såkaldte moderate monarkisme der mente at Faderen og Sønnen og Helligånden er forskellige betegnelser for det samme subjekt eller forskellige aspekter af samme subjekt. Sabellius' lære blev taget op omkring reformationen af den spanske teolog Michael Servetus (ca. 1511-1553) og i det 18. århundrede af Emanuel Swedenborg (1688-1772).

kampberedte engle, Michaels⁷⁰ herskare som med deres lanser og skjolde evigt forsvarer den i stridens stund.

Hørt, hørt! Langvarigt bifald. *Zut! Nom de Dieu*⁷¹!

– Jeg er naturligvis brite og føler mig som sådan, fortsatte Haines' stemme. Jeg ønsker heller ikke at se mit land falde i hænderne på tyske jøder. Det er vort nationale problem netop nu, er jeg bange for.

To mænd stod på kanten af klinten og spejdede: forretningsmand og bådfører.

– Hun styrer mod Bullock Harbour.

Bådføreren nikkede i retning af bugtens nordside med en vis foragt.

– Der er fem favne derude, sagde han. Det vil drive op den vej når tidevandet kommer ind omkring ét. Det er ni dage siden i dag.

Manden som var druknet. Et sejlskib der krydser rundt i den tomme bugt og venter på at en opsvulmet bylt skal dukke op, vende sig om og vise solen et ophovnet, salthvidt ansigt. Her er jeg.

De fulgte den snoede sti ned til vigen. Buck Mulligan stod på en sten i skjortærmer, og over hans skulder flagrede hans løsthængende slips. En ung mand klamrede sig til et klippefremspring nær ved ham og bevægede langsomt og frøagtigt sine grønne ben i vandets dybe gelé.

– Er din broder hos jer igen, Malachi?

– Nede i Westmeath. Sammen med Bannons.

– Stadig der? Jeg fik et kort fra Bannon⁷². Siger han har fundet en sød, lille en dernede. Fotopigen kalder han hende.

– Snapshot, hva'? Kort eksponering.

Buck Mulligan satte sig ned for at snøre sine støvler op.

Tæt ved klippefremspringet skød en ældre mand et rødt, pustende ansigt op. Han kravlede op ad stenene; vandet glimtede på hans isse og dens frynse af gråt hår, og vand rislede over hans bryst og runde mave og løb i stråler ud af hans sorte, posede lændeklæde.

70. Michael er en ærkeengel der kæmper mod djævelen eller mod den frafaldne engel Lucifer.

71. Zut! Nom de Dieu! (fr.). Zut er et udbrud der står for afvisning eller foragt. Hele udbruddet kan gengives med "Pokkers! I Guds navn!" eller "Vrøv! Du gode Gud!".

72. Bannon: Alec Bannon, figurerer også i kap. 14, s. 573 ("Alec Bannon med kortklippet hår (hvilket nu er moderne og med aftenkappe i Kendalgrønt), og som nyligt var kommet til byen fra Mullingar med dagvognen").

Buck Mulligan gjorde plads for ham så han kunne kravle forbi, og idet han sendte Haines og Stephen et blik, korsede han sig fromt med tommelfingerne neglen for panden, læberne og brystbenet.

– Seymour er tilbage i byen, sagde den unge mand og greb igen fat i sit klippefremspring. Har opgivet medicinen og vil ind i hæren.

– Åh, hold op, sagde Buck Mulligan.

– Drager af næste uge for at pukle. Kender du hende den rødhårede Lily, Carlisles datter?

– Ja.

– Hun sværmede med ham i aftes på molen. Faderen er smadderfuld af penge.

– Er hun kommet galt af sted?

– Spørg hellere Seymour om det.

– Seymour en skide officer, sagde Buck Mulligan.

Han nikkede ved sig selv mens han trak bukserne af og rejste sig. Så sagde han henkastet:

– Rødhårede piger knepper som geder.

Han brød forskrækket af og tog sig til siden under den flagrende skjorte.

– Mit tolvte ribben er væk, udbrød han. Jeg er *der Übermensch*⁷³. Tandløse Kinch og jeg, overmenneskene.

Han arbejdede sig ud af skjorten og slyngede den bagud hvor hans klæder lå.

– Går du i her, Malachi?

– Ja. Gør plads i sengen.

Den unge mand skød sig baglæns gennem vandet og nåede midten af vigen med to lange, rene svømmetag. Haines satte sig på en sten og røg.

– Går du ikke i? spurgte Buck Mulligan.

– Senere, sagde Haines. Ikke lige efter maden.

Stephen vendte sig bort.

– Jeg går, Mulligan, sagde han.

– Giv os den nøgle, Kinch, til at holde på skjorten, sagde Buck Mulligan.

73. Übermensch: (ty.) Overmenneske. Refererer til Nietzsches betragtninger om "overmennesket", bl.a. i *Also Sprach Zarathustra* (1883-1885).

Stephen rakte ham nøglen. Buck Mulligan lagde den på tværs over tøjbunken.

– Og to pence, sagde han, til et krus øl. Kast dem her.

Stephen kastede to pennystykker på den bløde bunke.

Påklædning, afklædning. Buck Mulligan stod rank med foldede hænder foran sig på maven og sagde højtideligt:

– Den der stjæler fra de fattige, låner til Herren⁷⁴. Således talte Zarathustra.

Hans trinde krop dykkede i.

– Vi ses igen, sagde Haines og vendte sig smilende ad det skøre, irske vid mens Stephen spadserede op ad stien.

Horn af en tyr, hov af en hest, en englænders smil.

– The Ship, råbte Buck Mulligan, halv et.

– Godt, sagde Stephen.

Han gik ad stien der snoede sig opefter.

Liliata rutilantium.

Turma circumdet.

Iubilantium te virginum.

Præstens grå glorie i en niche hvor han diskret klædte sig om. Her vil jeg ikke sove i nat. Hjem kan jeg heller ikke gå.

En stemme, sødttønde og langtrukken, kaldte på ham fra havet. Idet han drejede om hjørnet, vinkede han. Den kaldte igen. Et glat, brunt hoved, en sælhunds, langt ude på vandet, rundt.

Usurpator⁷⁵.

74. Den der stjæler fra de fattige, låner til Herren: Jf. Ordsprogene kap. 19, 17: "Er man god mod den ringe, låner man Herren, han gengælder en, hvad godt man har gjort" (1931-oversættelsen).

75. Usurpator: En magtraner eller tronraner, dvs. en person som med vold og uret bemægtiger sig noget, fx en trone.